

Oulu 6.6.1971

P A N U :

AAPPO VUOTI KERTOO KESÄSTÄ 1854

Miltä tuntuisi tavata mies vuodelta 1854?

Minäpä tapasin tal – ainakin melkein. Tapasin miehen, joka kertoi vuoden 1854 kesäkuun 1. päivän tapahtumista Oulussa, niin kuin olisi ne itse elänyt, ja minä olisin ensimmäinen, joka sain kuulua.

Kävin tervehtimässä Lipposen pappaa, Kustaata, ja kun vanha vaunumaakarimme kertoo, kertoo hän joko näkemäänsä ja kokeemaansa tai "äskän" kuulemaansa. Hänen tarinansa lähtee yleensä alkulähteeltä. Omalaatuinen tunnelmansa tuossa kaikessa: olla yhtäkkiä silmikkäin miehen kanssa, joka ikään kuin oli itse ollut räkänokkana rannassa, kun

engelsmannit tulivat.

Oli kesäkuun 1. päivä 1854. Kelsarikunta oli sodassa toisia suurvaltoja vastaan, mutta kaukaiselta se sota oli tuntunut, oltiinhan Pohjanlahden perukoilla. Mutta ooppa vaiti, alkoi tapahtua. Ja yhtäkkiä oululaiset olivat keskellä sotaa.

Englantilaiset olivat sanansaattajan kertoman mukaan nousseet maihin Salmessa, ja nyt niiltä kuulua "kentelmanneja" odotettiin Hahtiperään. Hahtiperässä oli ukkoa ja akkaa, oli patruunoita ja mestareita, kisällejä ja poikasja, tietysti poikasja. Vuotin Aappo, yhdeksäntoistavuotias merimies, toljaili muun väen joukossa. Engelsmannien suuri soutuvene ilmestyi näkyviin Pikisaaren ja

Raatin välissä. Se lähestyi ensin ripein alronvedoin, mutta Pikisaaren kohdalla se pysähtyi. Joku tuntui kiikarolvan. Sitten muutamia aironvetoja, taas pysähdys. Vihollinen – kieltämättä ihmisistä tuntui omltuiselta ajatella, että se oli vihollinen! – tarkkaili, mitähän lie emplynyt. Väkijoukko kävi hiljaiseksi, joku naisihminen vetäytyi ja käveli ensimmäisten talojen turviin.

Mutta aikansa emmittyyään engelsmannit nousivat maihin Hahtiperässä ja oululaiset ottivat heidät ystävällisesti vastaan, niin kuin kaupungin mahtimiehet kaikkiväisäudessaan olivat päättäneet. Kaupungin päällikkö (olikhohan silloin jo se porvariskaarti, jonka lipusta säilytetään Ainolassa?) oli kyllä sanonut, kun engelsmannit olivat ilmestyneet Salmeen, että mentäisiin ja ammuttaisiin, mutta kaupungin herrat olivat sanoneet, että otetaan rauhallisesti vastaan, niin elvät tee ilkeyttä.

Aappo Vuoti muusti tämän kalken ikänsä kuin eillisen päivän ja ehti kertoa sen monenmonituista kertaa. Jo 1880-luvun lopulla olj innokkaimpien kuulijoiden joukossa myös Kustaa Lipponen, satulamaakaripoika, joka tuntui ole-

van aina siellä, missä tapahtui tai kuului. Paljon muutakin kerrottavaa ehti Aappo Vuotille sattua.

Me tiedämme, mitä amiraali Plumridge teetätti Oulussa 1854: poltatti Toppilan Tervahovin, Salmessa ja sisäsatamassa olleet laivat, poltatti Korkeasaaren ja Varkajan telakat laivoineen kaikkineen, mitähän tekikään. Sota on sotaa. Mikäpä oli riehussa, kun oli selvinnyt, ettei Hahtiperässä ollut väkijoukko ollutkaan naamioituneita pyssymiehiä. Valtion jyvämäkasiinin, sen siellä vankilantien varressa, josta Mahogany äskettäin muuttii pois, jätti englantilainen polttamatta, kun joku oli saanut selitetyksi, että se oli köyhäin makasiini.

Yhdeltä ukolta yrityt englantilainen viedä voilastin jähistä, joka jökötti kaupunginrannassa. Ukko itkemään, vollottamaan, että jo piti saattaa, tällainen vahinko köyhälle miehelle, että ensin kuoli akka ruttoon ja sitten vielä valloittaja vei koko voilastin... Tulkki sai tulkatuksi takavarikoijalle, mitä äijäpaha uikutti, että ruttokuolema... Van' lähti se engelsmanni ja äkkiä...

Näin Aappo Vuoti 1854.
-)w